

Məlum olduğu kimi, 1994-cü ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən səhralaşma ilə mübarizə haqqında Konvensiya qəbul edilib. Hazırda Azərbaycan da daxil olmaqla 170 dövlət həmin konvensiyaya qoşulub. Sənəddə dövlətlərə səhralaşma ilə mübarizədə beynəlxalq səviyyədə əməkdaşlığın zəruriliyi, o cümlədən, bu barədə maarifləndirmənin aparılması təklif olunur. Bu mövzuya müraciət edərkən, nədənse, yadına mərhum xalq yazıçısı Süleyman Rəhimovun "Su ərizəsi" hekayəsi düşdü. Əsərin qəhrəmanı Qədim kişinin mirab (su işlərinə baxan) Zülqədərə dediyi sözlər qulaqlarında səsləndi: "Yaz ki, mən rəyyətəm, yaz ki, mən, Əzim oğlu Qədim pambığımı su istəyirəm, torpağım qovrulur..."

Ölkəmizdə su təsərrüfatı problemləri həllini tapır

Əlbəttə, Qədim kişi çar Rusiyası dövrünün adamı idi və o zaman Azərbaycan kəndlilərinin hüquqsuzluğu, çar hökuməti məmurlarının laqeydiyi, bürokratçılığı hökm sürdü. İndi isə biz müasir Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarıqı və dövlətimiz davamlı suretdə sosial-iqtisadi inkişafı təmin edir, müasir infrastruktur quruculuğu siyaseti yürüdür. Həm regionlarda iqtisadi fəallığın artması üçün münbit şərait təmin edilir, hem də insanların yaşayış şəraiti yaxşılaşdırılır. Sosial siyasetə uyğun olaraq, bölgələrdə əhalinin içmeli su təminatının yüksək səviyyəye qaldırılması, əkin sahələrinin suvarılmasının dolğun təmin olunması strateji hədəf kimi müəyyənləşdirilib.

Umumiyətə, hazırda bütün dünya üzrə su təchizatı ilə bağlı statistika heç də ürəkəcan deyil. Mütəxəssislər yenidən minillikdə su ehtiyatlarının geostrateji əhəmiyyətinə diqqət çəkərək bildirirlər ki, neftin ötən əsrək yerini yaxın gələcəkdə suyun tutacağı ehtimalı var. Dünyanın bir çox güşələrində baş verən geosiyasi kataklizmlərin həm də bu və ya digər su mənbələrinə nəzarət əle keçirmək iddialarından qaynaqlandığı deyilənləri bir daha təsdiqləyir. Getdikcə dərhal su dövlət malik olduğunu su ehtiyatlarından başqa dövlətlərə qarşı tezyiq, iqtisadi-siyasi rıcaq vasitəsi kimi istifade etməyə üstünlük verir. Bir sözə, müasir dövrde su mənbələrinin çatışmazlığı dünyani təhdid edən qlobal problemlərdən birinə çevrilib.

Məlumatlarda Yer üzündə, təxminən, 1,5 milyard nəfərin içmeli su çatışmazlığından əziyyət çəkdiyi bildirilir. Bir neçə il öncə BMT qlobal miqyasda su çatışmazlığı ilə bağlı xüsusi hesabat yayıb. Həmin sənəddə vurğulanıb ki, dünyada su qılıqlı çəkənlərin sayı durmadan artır. Mütəxəssislər BMT-nin hesabatına əsasən 2050-ci ildə 65 ölkədə 10 milyard nəfəre yaxın insanın bu müşküllə üz-üzə qalacağını proqnozlaşdırırlar.

Su çatışmazlığı problemi ilə bağlı

təminatının yaxşılaşdırılması məqsədilə müxtəlif variantlardan istifadə edilir. O cümlədən, son illərdə bölgələrdə modul tipli qurğuların quraşdırılması geniş vüset alıb.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair ilk dövlət programının icrasına başlandığı vaxtdan indiyədək kəndlərdə 1500-dən çox artezian quyuşu qazılıb. Yüzlərlə kənddə modul tipli sutəmizləyici qurğular quraşdırılıb. Suvarma üçün bu il 400-dən çox subtezian quyuşunun qazılması nəzərdə tutulur. Ölkənin cəmi bir neçə şəhərində içmeli su və kanalizasiya layihələrinə başlanmayıb. Yəni digər şəhərlərin hamisində bu işlər tamamlanıb, yaxud davam etməkdədir. Yaxın gələcəkdə elə bir şəhərimiz olmayacağı, gecə-gündüz Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının standartlarına cavab verən içmeli su ilə təmin edilməsin.

Prezident İlham Əliyevin bu il martın 3-də "Şəmkirçay" Sutəmizləyici Qurğular Kompleksinin açılış mərasimində iştirak əhalinin içmeli su ilə, kənd təsərrüfatının isə meliorasiya suyu ilə təmin olunmasına göstərilən diqqətin daha bir aydın təzahürü oldu. Tədbirdə qeyd

ümumdünya Səhiyyə Təşkilati da həyəcan təbii çalıb. Qurumun rəsmi məlumatına əsasən, hər gün dünyada diareya xəstəliyindən 5 min uşaq ölü. İcməli suyun keyfiyyət göstəriciləri də narahatlıq yaradır. ÜST bildirir ki, müxtəlif ölkələrdə xəstəliklərin, təxminən, 80 faizi keyfiyyetsiz su ilə qidalanma səbəbindən yaranır və nəticədə, hər il 3 milyon insan dünyasını dəyişir. Bu və ya digər faktlar hazırla su təminatının milli dövlətlər üçün necə ciddi məsələyə çevrildiyi barədə konkret təsəvvür yaradır.

Azərbaycan öz potensialından behrələnərək dünyada su təminatı ilə bağlı meydana çıxan aktual çağırışları önlənməyə çalışır. Respublikamızda əhalinin su təminatının yaxşılaşdırılmasının davamlı olaraq diqqət mərkəzində saxlanılması zəruri edən bir mühüm amil isə əsas su mənbələrimizin ölkə hüdudlarından kanarda formallaşması və su ehtiyatlarının qeyri-beraber paylanmasıdır. "Azərsu" ASC-nin məlumatına əsasən, hazırda ölkənin yerüstü su ehtiyatları 27 kubkilometr təşkil edir, quraqlıq illərdə isə bu ehtiyat 20-21 kubkilometr qədər azalır. Yerüstü su ehtiyatlarının mənbələrini çaylar, göllər, su anbarları və buzlaqlar təşkil edir.

Respublikamızda 2004-cü ildən bəri uğurla reallaşdırılan regional inkişaf dövlət programlarında bölgələrdə əhalinin su təminatının yaxşılaşdırılması, kanalizasiya şəbəkəsinin qurulması ilə bağlı konkret müddəələr öz əksini təpib və indiyədək ayrı-ayrı bölgələrdə onlara layihə reallaşdırılır. Bununla bağlı statistika kifayət qədər zəngindir. Əhalinin su təminatında müsbət dinamika yaranıb. Hazırda ölkədə fasilesiz su təminatı 70 faizə çatdırılır. Bakıda bu rəqəm 82 faizdir. Müqayisə üçün bildirmək yerine düşər ki, müvafiq dövlət programlarının icrasına start verilməzdən önce ölkə üzrə fasilesiz su təminatı 25-30 faiz səviyyəsində idi. Azərbaycanın regionlarında əhalinin su

görünür ki, layihənin avropalı müəllifləri yənə də ermanilərin siyasi maraqlarını təmin etmək niyyəti güdürlər.

İyulun 23-də Prezident İlham Əliyevin yanında su təsərrüfatının vəziyyətinə həsr olunmuş videoformatda keçirilmiş müşavirədə dövlətimizin başçısı bildirib ki, bundan sonra da içmeli su layihələri, meliorasiya layihələri bizim gündəliyimizdə en vacib məsələlər kimi duracaq. "Bugünkü müşavirənin əsas məqsədi odur ki, bu sahədə buraxılmış səhvələr, mövcud çatışmazlıqlar bundan sonra illərdə aradan qaldırılsın, vahid idarəetmə mexanizmi işlənilər təqdim edilsin və biz ardıcıl olaraq qisamüddəti, ortamüddəti və uzunmüddəti fəaliyyət planımızı icra edək. Bunun nəticəsində Azərbaycanda içmeli su və suvarma suyu ilə təminat 100 faiz olmalıdır".

Ölkəmizdə həyata keçirilmiş nəhəng su layihələri olmasayı, bu gün əhalinin su təminatı acınacaqlı ola bilərdi. Mingəçevir su anbarı, Baş Mil – Muğan kollektoru, Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəməri, Taxtaköprü su anbarı, Ceyranbatan su anbarının yenidən qurulması, Şəmkirçay su anbarı, bunlarla parallel olaraq, Göytəpə və Tovuzçay su anbarları – son 15 il ərzində yaradılmış böyük su anbarlarının həcmi 470 milyon kubmetrdir ki, bu da özlüyüdən çox böyük rəqəmdir.

Prezidentin təşəbbüsü ilə əksər şəhərlərdə içmeli su və kanalizasiya layihələri icra olunub. Amma ölkə rəhbərinin də müşavirədə söylədiyi kimi, bezi hallarda suyun mənbələri düzgün seçilməyib və təbiətin dəyişməsi, iqlim dəyişikliyi, o cümlədən, son iki il ərzində yaşanan quraqlıq və bunun riskləri hesablanmayıb. Ona görə içmeli su layihələri başa çatan bezi yerlərdə su qılıqlı yaranıb. Quraqlıq və bezi hallarda aidiyyəti qurumların laqeyd münasibəti nəticəsində ciddi problemlər yaranıb. Fermerler, sahibkarlar bundan yuxarı instansiyalara şikayətlər yazırlar. Odur ki, cənab Prezident müşavirədə layihələrin səməreliliyinin artırılmasının

vacibliyini, işlərin koordinasiya şəklinde aparılmasını öne çəkib.

Müşavirəde Neftçala rayonundakı mövcud vəziyyət də ciddi müzakirə edilib. Qeyd olunub ki, orada Kür çayının səviyyəsinin aşağı düşməsi və Xəzər dənizinin suyunun çaya qarışaraq onu şorlaşdırması üzündə vəziyyətin çatınlaşması bir sıra problemlər yaradıb və hazırda operativ tədbirlər görülməkdədir. Xatırlayıq ki, öten ilin dekabr ayında Prezident İlham Əliyev "Neftçala şəhərinin su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması ilə bağlı tədbirlər haqqında" Sərəncam imzalayıb. Bu sərəncamın icrası süretdən dörd il ərzindən sonra 17 min hektara yaxın əkin sahəsinin 46 milyon kubmetr su tutumu olan Vileşçay su anbarı və 3 milyon kubmetr su tutumu olan Babaser su anbarı vasitəsilə aparılır. Lakin faktiki olaraq rayon üzrə 9892 hektar torpaq sahəsi (40 faiz) suvarma suyu ilə təmin edilir. Sahələrin 4500 hektarı qapalı şəbəkələr, 5392 hektar isə açıq torpaq kanalları vasitəsilə suvarılır. Ölək başçısının göstərişi ilə hazırlanmış yeni layihəde Vileşçay su hövzəsinin heçminin 132 milyon kubmetr çatdırılacaqını vurğulayan nəhəng su müəssisəsinin rehbəri – su anbarının ikinci növbəsinin tikintisi ilə bəndin hündürlüyü artırılması və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində 20 min hektardan çox əkin sahələrin suvarma suyu ilə təmin ediləcək. Layihədən qonşu Cəlilabad və Neftçala rayonları da faydalanaçaq. Ölkənin digər rayonları üzrə də konkret əməli işlər həyata keçirilməkdədir.

Azərbaycan əhalisi bu qənaətdər ki, son müşavirədə Prezident İlham Əliyevin rayonlardakı vəziyyətə xüsusi diqqət yetirməsi dövlətimizin başçısının bütün vətəndaşların problemlərinə həssas yanaşlığını, onları narahat edən məsələlərin həllinə böyük önem verdiyini göstərir.

Bəli, ölkəmizdə su təsərrüfatının qayğıları həllini tapır. Bu isə o deməkdir ki, dünyada müşahidə olunan su qılığının törediyi fəsadlar Azərbaycanda keskin formada hiss edilməyəcəkdir.

**Əli NƏCƏFXANLI,
"Xalq qəzeti"**